

הרב חיים ראפפורט רב ומו"צ בלונדון אנגליה

בענין קריאת שם לתינוק בלי ידיעת אבי הבן והמסתעף

בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סצ"ז נשאל הגרמ"פ זצ"ל, "בדבר העוול הגדול שנעשה לאבי הבן שלא הודיעו לו מלידת הבן, ואבי האם הכניסו לבריתו של אברהם אבינו עליו השלום בלא רשות האב". והשיב באג"מ, וז"ל: "ודאי עשו איסור גדול כו' שהרי גזלו ממנו המצוה היותר חביבה. ובדבר קריאת השם שניתן לו בשעת הברית, אם קראו לו 'בן פלוני' – בשם אביו, לא שייך שיתבטל, דגם האם יש ברשותה ליתן שם, אך שהאב יכול לקרא גם שם אחר, כדאשכחן בקרא (פ' וישלח לה, יח) שרחל קראה לו בן אוני ואביו קרא לו בנימין, ובשמות של משה רבינו איכא שם שקרא לו אביו שהוא חבר ושם שקראה לו אמו שהוא יקותיאל, וגם אחרים קראו לו שמות, עיין בילקוט שמות רמז קס"ו, וליכא דינים על זה. ומה שנתקבל לדורות שמו של יעקב שקראו לו בנימין ולא שם רחל שקראה לו בן אוני, אינו משום שלא הי' ברשות רחל לקרא לו שם אלא מטעמים אחרים וזה יעקב בזה,² וכדאשכחן במשה שנתקבל לעיקר השם שקראה לו בתי' בת פרעה³ מהטעמים שנאמרו בדברי חז"ל^{4,5}.

1. בילקוט שמעוני שם: "... ואביו קרא לו חבר כי בעבורו חובר עם אשתו אשר גירש, ואמו קראה לו יקותיאל כי קותהו אל שדי' ושיבהו האלקים אלי', ואחותו קראה לו ירד כי בעבורו ירדה אחריו אל היאור לדעת מה יהי' בסופו, ואחיו קרא לו אבי זנוח לאמר זנוח אבי את אמי והשיב בעבור זה, וקחת ומניקתו קראו לו אבי סוכו לאמר כסוכה הוצפן שלשה חדשים מפני בני חם, וכל ישראל קראו לו שמעי' בן נתנאל כי בימיו שמע אלקים את נאקתם מיד דחוקיהם". וביקרא רבה פ"א, ג: "עשרה שמות נקראו לו למשה, ירד, חבר, יקותיאל, אביגדור, אבי סוכו, אבי זנוח. רבי יהודה ברבי אלעאי אמר אף טובי' שמו ... רבי ישמעאל בר אמי אמר אף שמעי' שמו. אתא רבי יהושע בר נחמיה, ופירש הדין קריא (דברי הימים-א כד, ו) ויכתבם שמעי' בן נתנאל הסופר וגו' שמעי' ששמע י-ה תפלתו, בן נתנאל וגו' בן שנתנה לו תורה מיד ליד ... ומשה, הרי עשרה".

2. בפשטות י"ל הטעם, כי השם "בן אוני" הוא ע"ש ענין שלילי (א) הצער – כמ"ש רש"י שם; (ב) האנינות – כמ"ש הרמב"ן שם, משא"כ "בנימין" שהוא 'לישנא מעליא' – ראה רמב"ן עה"כ שם.

3. בפ' שמות ב, יו"ד: "ויגדל ה'קד' ונתבאהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ונתאמר כי מן המינים משייתדו". וביקרא רבה שם (בסופו) איתא: "אמר לו הקב"ה למשה, חייך, מכל שמות שנקראו לך, איני קורא אותך אלא בשם שקראתך בתי' בת פרעה, ותקרא שמו משה, ויקרא אל משה".

4. ראה מגילה יג ע"א: "ואשתו ה'הד'ה' ילדה את ירד אבי גדור ואת ח'בר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתנה בת פרעה אשר לקח מ'רד' (דברי הימים-א ד, ח), אמאי קרי לה יהודי' על שום שכפרה בעבודה זרה ... ילדה, והא רבויי רביתיה, לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו". ובסנהדרין יט, ע"ב: "כל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו ... רבי יוחנן אמר מהכא, ו'אשתו ה'הד'ה' ילדה את ירד אבי גדור וגו' ואלה בני בתנה בת פרעה ... וכי בתי' ילדה והלא יוכבד ילדה, אלא יוכבד ילדה ובתי' גידלה, לפיכך נקרא על שמה".

5. ושוב הוסיף באג"מ שם: "אבל אני אומר מסברא, שאם הכחישו שם האב בשעה שקראו לו השם שאמרו 'בן פלוני' על שם איש אחר שזוהו דבר שקר, הרי נמצא שלא קראו שם לילד זה אלא לאחר שהוא בן פלוני שבדו מלבם, וממילא הוא כלא קראו לו שם כלל בשעת הברית ויהי' השם שיקרא לו האב עיקר השם. אבל אם קראו לו 'בן פלוני' בשם אביו ממש לא מתבטל השם שקראו לו בשעת הברית אך שהאב יכול לקרא לו גם שם אחר". ע"כ. ויל"ע מהו החילוק והנפק"מ להלכה בין "עיקר השם", להשם שאינו "עיקר".

ומבואר לכאורה מדברי האג"מ דס"ל: (א) דיש להוכיח מה הם הדינים הנוהגים בנתינת שמות ע"י כאו"א מישראל מפרטי המאורעות שמצינו במקרא (ובמדרש) ע"ד קריאת שמות ע"י האבות והאמהות (ודכוותיהו); ועל כן (ב) יש להוכיח ממה שרחל קראה לבנה 'בן אוני', ושם זה 'חל' עליו ונקבע בו, "דגם האם יש ברשותה ליתן שם" בלי הסכמת בעלה; וממילא (ג) דאם האם עשתה כן וקראה לבנה שם מדעת עצמה הרי השם שנתנה קבוע הוא ו"לא שייך שיתבטל".

אמנם יש לפקפק בדברי האג"מ טובא, ובהקדם מ"ש רבינו הגה"ק מליובאוויטש זי"ע [נדפס בהוספות ללקו"ש ח"ו עמוד 307], במענה ל"שואל ע"ד מקור לענין נתינת שמות לבנים ובנות, אם זה שייך להאב או להאם. ורוצה להסתייע ממ"ש בכתובים לפעמים שקריאת שם הבן הי' ע"י האב, כמו ויקרא אברהם את שם בנו וגו' (פ' וירא כא, ג) ולפעמים ע"י האם, וכמו בהשבטים שנאמר בהם ותקרא שמו כו"ו.⁶ והשיבו רבינו, וז"ל: "לדעתי, אי אפשר ללמוד מהנ"ל, כיון, שלדוגמא, שמות כל השבטים (לבד בנימין) ניתנו ע"י אמם.⁷ ואין סברא כלל וכלל לומר שקריאת שם כל הבנים שייך להאם ואין לאב חלק בזה, ובפרט שמצינו בכתוב כמה פעמים קריאת שם להנולד ע"י האב,⁸ ואיזה פעמים ע"י שניהם [אם בשם אחד (שם ישמעאל) או בשמות שונים (בנימין)] ולפעמים גם ע"י זרים (זרח, פרץ, עובד) ויעוין שמואל ב' יב, כד כה.⁹ ואולי י"ל הטעם שנקראו שמות השבטים ע"י רחל ולא, ע"פ דרו"ל (ב"ר ספע"ב) אמהות נביאות היו והאבות טפלים להם בנבואה וכמש"נ [פ' וירא כא, יב] כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה (שמ"ר פ"א). עכ"ל רבינו.

הרי מבואר מתוך דבריו, מילתא בטעמא, שאי אפשר להוכיח ולהוציא דינים מהשמות שניתנו ע"י האמהות: חדא, משום דע"כ לא ללמוד על הכלל יצאו, שהרי שמות רוב

6. בפרשת ויצא (כט, לב): 'ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן גו'; (ושם, לג): 'ותהר עוד ותלד בן גו ותקרא שמו שמעון'; (ושם, לה): 'ותהר עוד ותלד בן גו על בן קרָאָה שְמוֹ יְהוּדָה גו'; (ושם, לו): 'ותאמר רחל דַּנְיָ אֱלֹקִים גו' על בן קרָאָה שְמוֹ דָּן'; (ושם ח): 'ותאמר רחל נפתולי אֱלֹקִים גו' ותקרא שְמוֹ נַפְתָּלִי'; (שם יא): 'ותאמר לאה בא גֵד ותקרא אֶת שְמוֹ גָד'; (שם יג): 'ותאמר לאה באֲשֵׁרִי כִי אֲשֵׁרֹנִי בְנוֹת ותקרא אֶת שְמוֹ אֲשֵׁר'; (שם יח): 'ותאמר לאה נתן אֱלֹקִים שְׁקָרִי גו' ותקרא שְמוֹ יִשְׁשַׁכָּר'; (שם כ): 'ותאמר לאה זְבַדְנִי אֱלֹקִים גו' ותקרא אֶת שְמוֹ זְבַלּוֹן'; (ושם כד): 'ותקרא אֶת שְמוֹ יוֹסֵף גו'. [וכי"ה בשם דינה (שם כא): 'ואחר ילדה בת ותקרא אֶת שְמוֹהָ דִינָה'].

7. וכן מצינו במקומות אחרים, ולדוגמא: (1) 'ויַדַע אֶדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן ותקרא אֶת שְמוֹ שֵׁת גו' (פ' בראשית ד, כה); (2) 'ותלד הבכירה בן ותקרא שְמוֹ מוֹאָב גו'; והצעירה גם היא ילדה בן ותקרא שְמוֹ בֶן עַמִּי גו', (פ' וירא יט, לו-לח); (3) 'ותלד האשה בן ותקרא אֶת שְמוֹ שְׂמֹשׁוֹן' (שופטים יג, כד); (4) 'ותהר חַגָּה וַתֵּלֶד בֵּן ותקרא אֶת שְמוֹ שְׂמוּאֵל' (שמואל-א א, ב). (5) 'וַיְהִי יַעֲבֹךְ נֶכֶד מֵאֲחִיו וַאֲמוֹ קרָאָה שְמוֹ יַעֲבֹךְ לֵאמֹר כִּי יִלְדֹתִי בְעַבְבֹ' (דברי הימים-א ד, ט); (6) 'ותלד מעֵבֶה אִשֶׁת מְכִיר בֵּן ותקרא שְמוֹ פֶרֶשׁ' (דברי הימים-א ו, טז).

8. לדוגמא: (1) 'וילשת גם הוא ילד בן ויקרא אֶת שְמוֹ אָנוֹשׁ' (פ' בראשית ד, כו); (2) 'וַיְהִי אֶדָם שְׁלֹשִׁים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיִּוָּלֶד בְּדְמוּתוֹ בְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְמוֹ שֵׁת' (שם ה, ג); (3) 'וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה גו' וְאֶת שֵׁם הַשֵּׁנִי קְרָא אֶפְרַיִם כִּי הִפְרִנִי אֱלֹקִים בְּאֶרֶץ עֲנָנִי' (פ' מקץ מא, נא-נב); (4) 'ותלד בן ויקרא אֶת שְמוֹ גֶרְשֵׁם גו' (פ' שמות ב, כב).

9. בספר שמואל-ב יב, כד-כה: 'וַיִּנָּחֵם דָּוִד אֶת בַּת שֶׁבַע אִשְׁתּוֹ ... ותלד בן [כתיב: ויקרא. וקרי:] ותקרא אֶת שְמוֹ שְׁלֹמֹה וְהָ אֵהָבוּ. וַיִּשְׁלַח בְּיַד נָתָן הַנְּבִיא וַיִּקְרָא אֶת שְמוֹ יְדִינָה בְעֵבֹר ה'". וברד"ק שם: 'ויקרא את שמו שלמה, כן כתיב, וקרי ותקרא. הכתוב אומר, כי הקב"ה קרא אותו שלמה כמו שאמר בדברי הימים (א כב, ט-ט) שאמר עליו דוד יידיה עלי דבר ה' גו' [הנה בן נולד לך הוא יהי איש מנוחה והניחותי לו מכל אויביו מסביב] כי שלמה יהי שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו, לפיכך אמר 'יהי אהבו' כמו שאמר (דה"י שם, יו"ד) 'הוא יהי לי לבן ואני אהי לו לאב'; וקרי ותקרא, בת שבע קראה שמו שלמה כמו שאמר לה דוד בשם הנביא וטעם 'וישלח ביד נתן הנביא' — למעלה ממנו, למה קראה שמו שלמה, כי כן שלח הא-ל ביד הנביא ... ומה שאמר 'ויקרא את שמו יידיה; דוד קרא שמו יידיה מעצמו, לפי שאמר לו הנביא כי ה' אהבו'.

השבטים ככולם ניתנו רק ע"י האם [ולא מציינו בשום מקום שגם יעקב קרא להם שם נוסף מדעתו]; ועוד, מפני שהאמהות נביאות היו ורוה"ק שרתה עליהן משא"כ בסתם נשים. ולכאורה הוא הדין והוא הטעם למה שהוכיח האג"מ "דגם האם יש ברשותה ליתן שם ... כדאשכחן בקרא שרחל קראה לו בן אוני", דאין ראי' מרחל אמנו לענין כל אם בישראל שרוצה לקרוא שם לבנה מדעת עצמה, ומשום די"ל שרחל קראה שם לבנה ע"פ הדיבור, בנביאות, או עכ"פ ברוה"ק, ואין הנידון דומה לראי'. [ואם אמנם אין מכ"ז ראי' לסתור פסקו של האג"מ, מ"מ אין גם ראי' לקיימו].

ועוד יש להעיר על דברי האג"מ, דגם אם נאמר שאפשר ללמוד מרחל אמנו לשאר נשים, עדיין יש לחלק בין הנידונים, דאף אם נימא שרחל קראה שם לבנה מדעת עצמה, מ"מ אין הכרח שהי' זה מבלי ידיעת בעלה ובניגוד לרצונו, דאף שנתן יעקב שם נוסף לבנו הנולד לו, אין מזה הכרח שרצה לעקור השם שניתן לו ע"י אמו,¹⁰ משא"כ באותה אשה עבריינית דמיירי בה האג"מ, שלא הודיעה לאבי הבן ע"ד הברית מילה של בניהם, דנראה מהתשובה באג"מ שהמדובר הי' בנידון כזה שאבי הבן לא הי' נחא לי' בשם שנתן האשה ואילו הי' ביכלתו הי' עוקר את השם שנתן אם בנו מעיקרו.

ועוד יש להעיר במה שהביא האג"מ ע"ד משה רבינו ש"גם אחרים קראו לו שמות ... וליכא דינים על זה", דמה ר"ל בזה, דלכאורה הדבר פשוט (וגם האג"מ יודה) דלא כל הרוצה לקפוץ ולתת שם לילד הנולד בלי רשות הוריו רשאי לעשות כן, ופשיטא דאין ללמוד מהעשרה שמות שנקראו למרע"ה לענין כל בן הנולד בישראל דכל הרוצה ליתן שם יבא ויתן, או עכ"פ שאם נתן לו שם שלא מדעת הוריו הרי השם שנתן נקבע בו עד עולם (בנוסף להשם שנתנו לו הוריו), וע"כ דשאני משה רבינו, או משום שכל השמות שניתנו למרע"ה בנבואה או עכ"פ ברוה"ק ניתנו לו, או שבאמת שמות אלו אינן אלא 'כינויין' ולא שמות עצמיים, או שיש לחלק באופן אחר, ואיך שיהי' הטעם בזה, אין זה שייך כי אם לגבי משה ואם כן אי אפשר ללמוד משמות משה לשמות כל אדם.

וצ"ע בכ"ז.

¹⁰ . ואדרבה, יעוין בפירוש הרמב"ן עה"ת שם שכתב: "הנכון בעיני כי אמו קראתו בן אוני ורצתה לומר בן אבלי ... ואביו עשה מן אוני כחי ... ולכן קרא אותו בנימין ... [כ"ן רצה להיות קורא אותו בשם שקראתו אמו ... והנה תרגם אותו לטובה ולגבורה".